Izhaja vsak petek.

Uredništvo in upravništvo: Kopitarjeva ulica Št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:
celoletna . . K 4·—
polletna . . „ 2·—
četrtletna . . „ 1·—
Posamezna št. „ 0·10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 29. V Ljubljani, dne 20. junija 1913. Leto VIII.

Zakon za štrajke v Peru.

V državi Peru so bili zadnje čase resni delavski nemiri, ker so delavske zahteve našle pri delodajalcih gluha ušesa. Po prizadevanju novega predsednika republike Billinghurst je bil izdan dekret, ki poudarja v uvodu, da je vsled pomanjkanja tozadevnih zakonov nastala potreba, da se določijo pravila v varstvo pravic dela in kapitala, da se varuje po ustavi zajamčena svoboda industrije in trgovine. Odlok določa, da morajo delavci vsakega industrijskega podjetja izvoliti vsako leto v januarju tajno z večino glasov tri zastopnike, ki naj zastopajo delavce. Njihovo pooblastilo preneha samo, če ga jim odvzame delavstvo zopet z večino glasov. Ti naj pismeno sporoče vsako delavsko zahtevo in, če ji delodajalec ne ugodi, mora izbrati v 24 urah enega ali dva v razsodišče, ravno toliko jih izbere delavstvo in razsodišče reši celo zadevo. Če sta obe stranki zadovoljni z razsodbo razsodišča, morata obvestiti policijskega predstojnika in dogovor mora veljati za najmanj šest mescev. Policija bo štrajke oficielno priznala in čuvala njih pravice, če se bodo začeli pod sledečimi pogoji: Če delodajalec ne bo izbral v določenem roku zastopnikov za razsodišče; če bo poteklo več kot štiri dni, predno bo razsodišče izreklo razsodbo; če bo delo prenehalo v sledečih slučajih: Štrajk morejo skleniti samo tri četrtine zbranega delavstva v tajnem glasovanju z večino glasov. Ta sklep se mora v 24 urah naznaniti policiji, da vedo zanj oblasti v interesu javnega reda. Če predlog, naj se štrajk začne, ne dobi večine glasov, mora iti vsak v varstvu gosposke na delo, kdor ne misli popustiti dela v dotični stroki. Če se štrajk enkrat začne, se sme nadaljevati samo, če vsake štiri dni to sklene večina delavstva. Če se je štrajk pod navedenimi pogoji začel, morajo delegati naznaniti poleg sklepa policiji tudi naslove štrajkujočih. Če sklenejo delodajalci zapreti delavnice in odpustiti delavstvo, morajo o tem pismeno obvestiti predstojnika policije in navesti razloge za to in dobo, koliko časa bo to trpelo. Priložiti morajo listo odpuščenih delavcev. Oblasti bodo tiste, ki skupno ali posamezno z grožnjami ali dejanji ovirajo prosto izvrševanje trgovine in industrije, smatrale za navadne zločince. Štrajkarski skladi so prepovedani in javni shodi spadajo pod dekret z dne 27. maja 1896, 1. svečana 1913. mora policija v glavnem mestu ustanoviti delavski statistični urad.

Spomenica

krščanskega avstrijskega tobačnega delavstva,

izročena

c. kr. glavnemu ravnateljstvu tobačne režije.

Kakor prejšnja leta je tudi letos krščansko tobačno delavstvo prisiljeno, da predloži glavnemu ravnateljstvu vrsto želja. Odkar se je uveljavila nova plačilna razpredelnica, smo že dvakrat obrazložili c. kr. glavnemu ravnateljstvu želje tobačnega delavstva, a prisiljeni smo, da to zopet letos storimo.

Nova ureditev plačilnih razmer na delovno razmerje ni tako učinkovalo, kakor smo to pričakovali. Sicer se je odstranila glavna napaka prejšnjega časa: negotovost in pomanjkanje vsakega reda, a preostalo je le še obilo želja, da se preosnuj delovno razmerje. Učinkovanje nove plačilne razpredelnice in starostnih službenih doklad so pa že itak odpravile uvedene nove preosnove. Uvedba starostnih službenih doklad je donesla starejšemu delavstvu prvi dve leti malo olajšavo, ker se je zaslužek po starostnih službenih dokladah nekoliko izboljšal. A kakor naglašamo, se je le malemu delu delavstva zaslužek povišal. Drugi, in sicer ne najmanjši del delavstva, pa olajšanje svojega gospodarskega položaja ni po novi uvedbi posebno občutil. Res je, da zdaj dobiva delavstvo vsako leto svoje službene starostne doklade, a to se šele zdatno pozna, ko preteče več let. Glavno stvar — kljub preosnovi — nezadostnega gospodarskega položaja tobačnega delavstvo tvorijo temeljne plače, ki jih določa razdelitev v krajne in v plačilne stopnje.

V spomenicah leta 1911 in leta 1912 smo že obrazložili, da je razdelitev tobačnih tvornic v krajne stopnje taka, da ne odgovarja kljub plačilni razpredelnici stroškom za življenje in da gospodarski položaj kljub plačilni razpredelnici ni zadovoljiv. Poleg tega se pa zaslužek še cepi v veliko plačilnih stopinj, ki določajo pretežnemu delu delavstva nizke temeljne plače. To velja tako za žensko delavstvo, še bolj pa za moško delavstvo, ki so je v take plačilne stopnje uvrstili, v katerih je temeljna plača tako nizko določena, da delavcem nikakor mogoče ni, da s svojim zaslužkom pošteno svoje večkrat številne rodbine prežive.

Važne okoliščine, da se tehnični razvoj delovnega načina izpreminja, ne smemo prezreti. Vedno večja uporaba strojev delavkam dela ni čisto nič olajšala. Prizadeto je posredno in neposredno skoraj vse delavstvo in zdatno oškodovano. Vse preosnove dozdaj delavstvu položaja niso nič olajšale, marveč se je delo povečalo. Sicer se je delovni čas skrajšal, a delo se je tako pomnožilo, da se ne more po izpremenjenem delovnem načinu več zmagati. Kot zgled navajamo le stroje, ki izdelujejo ovoje. Z rokami izdelani ovoji so bili takoj pripravni, da jih je predica (špinerca) zavila. Ovoji, ki jih stroji izdelujejo, niso taki. Stroji ne izdelujejo takih ovojev in delo ni tako, kakršno je glede na natančnost delo strojev. Zavijalka, ki je pri z roko izdelanimi ovoji lahko predpisano ji delo napravila, danes tega več ne more, a prej kot zdaj se zahteva, da mora biti njeno delo brez vsake napake. Pri zavijanju strojnih ovojev se mora storiti več ročnih kretenj, kakor prej, ki so sicer mogoče vsaka zase nebistvene, a tedensko jih je več tisoč, kar delo pomnoži, in sicer zelo zdatno. Vsako napeto delo pa ima tudi svojo mejo.

Meja dela pri tobačnih delavkah je po veliki večini slučajev že dosežena, oziroma prekoračena. To dokazuje dejstvo, ker veliko zavijalk radi opisanih okoliščin sploh niso več v položaju, da dosežejo predpisano tedensko delovno večino. Posledica je, da oddajo tedensko nekaj sto smodk manj in da zato trpe na plači škodo. Niso več redki slučaji, da zasluži delavka 2 do 3 krone manj na teden, kolikor bi morala po plačilni razpredelnici zaslužiti. To je 6- do 10odstotna in večkrat še večja izguba pri plači. Preveč bi bilo naglašati, da v sedanjih razmerah ta izguba na delavsko rodbino zelo zdatno vpliva.

To, kar navajamo, čuti vse tobačno delavstvo in je zato tobačno delavstvo nujno potrebno izboljšanja. Kako naj se to izvede, smo že v zgoraj označenih spomenicah iz leta 1911 in leta 1912 obrazložili. Le kratko se omejimo na posamezne točke. Upamo, da nam ni potrebno utemeljevati posameznih zahtev, ker smo to že svoj čas storili in so razmere ostale malone popolnoma neizpremenjene.

Povišanje temeljnih plač

je prvi predpogoj, da se izboljša gospodarski položaj tobačnega delavstva. To naj bi se tako izvedlo, da se vse v stopnje 3 do 12 uvrščene tobačne tvornice za eno stopinjo naprej pomaknejo. Tako bi dobili mesto 12 krajnih stopinj le 8 stopinj. Vsa preosnova naj bi se po naših predlogih razdelila na več let. Istočasno naj bi se pa tudi število plačilnih stopinj znižalo od 18 na 12 tako, da bi spojili, oziroma opustili posamezne skupine in iz najnižjih stopinj delavke pomaknili vsaj dve stopinji višje, vsako stopnjo pa najmanj za eno. Istočasno naj bi se tudi sedanja kot »temeljna plača« označena najvišjo plačo izpremenila v dejansko temeljno plačo (najnižji zaslužek).

Starostne službene doklade

naj bi se tudi preosnovale tako, da bi se opustil V. krajni razred, sedanji uradi II. do V. naj bi se v višji razred pomaknili. Osebne doklade, ki so se uvedle, ko so plačilno razpredelnico vpeljali, naj se ne odpravijo, ko dosežejo višino starostnih službenih doklad, marveč naj s starostno službenimi dokladami vred ostanejo.

Tudi

ostale želje glede na plačo

obnavljamo. Zahtevamo, da naj se uvede časna plača mesto gedinga v pripravljalnici, zavijalnicah smodk in cigaret, za pri strojih vposlenem delavstvu, popolna plača se izplačaj tudi ob slučaju orožnih vaj in v slučajih kontumaca, ko se dozdaj izplačuje le bolniška podpora.

Podaljšanje poletnega dopusta

gotovo ni neupravičena želja delavstva. Naprošeno podaljšanje poletnega dopusta pri polni plači in šest dni po desetletnici na tri dni po poletni službeni dobi bi bilo le ugodno glede na namen poletnih dopustov. To samo na sebi malenkostno razširjenje bi niti zdaleka ne doseglo dopusta državnih slug in uslužbencev v ostalih državnih obratih. Tudi ponovno naprošeno znižanje vožnih cen na državnih železnicah bi zdravstveno vrednost dopustov zvišalo.

Ostale želje glede na delovno razmerje

le na kratko omenjamo, ker smo jih v prejšnjih spomenicah že utemeljili. Brezplačno naj dobe delavci tobačne fabrikate, prosto popoldne bodi dovoljeno pred velikimi prazniki, prej se končaj delo Veliki petek, Vernih duš dan in 31. decembra, odpravi naj se predčitanje (Verlesung) in naj se kontrola drugače izpelje, nedopustno je kazensko odvzeti starostne službene doklade, uvrste naj se delavci po sušilnicah, strežniki pri vzpenjačah in nočni čuvaji v plačilno razpredelnico. Nadalje se sklicujemo na že lani navedene posebne želje delavstva v galiških tobačnih tvornicah in na nujno ureditev

---

J. Jörgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Šla sta zopet v sobo, kjer je Niels Wüg navadno delal in Ronge se je vsedel k njegovi mizi.

»Tu je vse prekinjeno in napol dovršeno,« je rekla Elza, »vse, o čemur je živel in kar je delal. Tu leži prvi del novega govora za nedeljo in tu je načrt njegovega včerajšnjega govora. Zdaj je zame skoro mrtev. Ah, kdo je bolj čutil z reveži kakor on? Nikdar ni nihče zastonj potrkal na duri, vse do zadnjega je razdal. Velikrat nisem imela na mizi drugega kakor suh kruh in mleko. Rada bi samo vedela ali bi napravil kaj takega kak takoimenovani voditelj delavstva; rajši sami dobro žive in ganljivo govore o revščini. Ah, prebridko je, ako pomislim, kako so mu zdaj povrnili vse skupaj!«

Herman Ronge je čakal in pustil, da je deklica izlila, kar je nosila v srcu. To mu je ostalo še iz prejšnjih časov, bilo je neke vrste samoljubje, neka gotova brezčutnost, neka nevolja radi tožb drugih, nezmožnost, da bi tolažil in dajal poguma. Nehote je bežal pred žalostjo kakor pred nalezljivo boleznijo in vedno se je moral premagati, da je bil v takih slučajih ljubeznjiv in usmiljen.

»Upajmo najboljše!« je zopet ponovil. »In pomislite, draga gospica Wüg, da je vašega brata doletela usoda vseh pravih kristjanov. Ni dobro znamenje, ako koga sovražniki božji časte in varujejo. Blagor pa tistim, ki so preganjani, ki jih kaznujejo kakor nekdaj svetega mučenika Štefana.«

Elza ni odgovorila in Ronge je nadaljeval, samo, da je govoril. Toda kakor bi ga bila naenkrat navdala višja moč, je začel.

»Nek prijatelj mi je nekoč prinesel svetinjo tega svetnika iz Rima, kjer počiva v cerkvi sv. Lovrencija njegovo telo. To svetinjo nosim vedno s seboj. Morda vam kot protestantski ne bo všeč, da mi katoličani častimo in spoštujemo ostanke svetnikov? Prosim vas samo, da se spomnite, kako je žena, ki je trpela na krvotoku, ozdravela, ko se je samo dotaknila roba Jezusovega oblačila in prosim vas, pomislite, da so prvi kristjani ozdravljali bolnike, ko so polagali potni robec in pas sv. Pavla nanje?«

Kaj pravite? So prvi kristjani ozdraveli po robcu apostola Pavla?«

Začudenje Elze Wüg je bilo veliko in odkrito. Herman Ronge je komaj zatrl smehljaj, ki mu je silil krog ustenj.

»Da, tako poganski in praznoverni« so bili. Natančne posameznosti lahko najdete sami v dejanju Apostolov.«

»Ali mislite resno?«

Elza Wüg je postala očividno razburjena.

»Gotovo! Ali bi mi posodili Novo zavezo?«

Herman Ronge je takoj poiskal v knjigi tisto mesto.

»V devetnajstem poglavju je; tu se pripoveduje o bivanju sv. Pavla v Efezu. Glasi se: »Tudi je dopustil Bog ne male čudeže po roki Pavlovi, tako, da so polagali tudi na bolnike potne robce in pas, in zapustile so jih bolezni in zli duhovi so bežali iz njih.«

Ronge je odložil knjigo in pogledal kvišku. Elza je stala ob oknu in gledala na mali vrtiček pred vilo.

»Toda, veliki Bog!« je naenkrat vzkliknila in se okrenila; ali v resnici mogoče? Dajte, da vidim sama!«

Ronge ji je dal knjigo in njene oči so plašno tekale po ravnokar prebranih vrsticah.

»Da,« je rekla končno in odložila sv. pismo.

Ronge je previdno molčal. Videl je, da se gode v duši te preproste, a odkrite ženske velike reči. Njena resnost mu ni vzbudila samo spoštovanja do nje, temveč ga je skoro prestrašila. Vnovič je začutil, da sta ona in brat lepša značaja in imata čistejši volji kakor on.

»Dovolite, da pogledam vašo svetinjo,« je rekla končno. Tiho ji je dal malo srebrno puščico, kjer so bili zaprti ostanki svetega mučenika. Ona je polglasno prebrala latinski napis.

»Razumete latinsko?« jo je vprašal.

»Da, oče so me naučili. Bila sem edina hči, zato sem se morala veliko učiti.«

Ronge je vstal, da bi šel.

»Toda nečesa vas ni učil, tega, kar se boste morali sedaj naučiti, namreč reči: »Sveti Štefan, prosi za nas!«

Elza Wüg ga je pogledala z nepopisnim pogledom.

»No, Herman Ronge, to, česar se moram še naučiti, je sploh molitev. Mnogo let že nisem molila. Zdaj, ko leži moj brat tu notri in se morda nikdar več ne zbudi, zdaj se čutim neskončno slabo in brez moči. Ne upam si več stopiti pred Boga, ki komaj še verujem nanj. In zakaj bi On tudi uslišal mojo molitev, ki jo je izsilila le velika potreba? Zakaj bi zaradi mene ohranil življenje, ki mi je dražje kakor lastno?«

»Ravno zato se obrnite na njegove prijatelje, gospica Wüg, na tiste, ki

sezonskega delavstva v vzhodno-galiških tobačnih tvornicah. Tudi

dobrodelne naprave in skrb za bolnike

potrebujejo v marsikaterem oziru preosnove. Skrb za jetičnike bodi uspešnejša, ker jo preprečuje pomanjkanje prostora v obstoječih zavodih. Potrebno bi bilo, da se jetika tudi omejuje tako, da se razkužujejo vsi prostori in vse stvari, s katerimi pridejo v stik bolniki in da se prenos bolezni prepreči. Nujno potrebno je tudi, da se ustanove zavetišča za rekonvalescente in tako izpopolni skrb za bolnike po tobačnih tvornicah. Brezplačna zdravniška preskrba zavarovanju ne podvrženih svojcev tobačnega delavstva bi se brez večjih sredstev mogla izpeljati in bi marsikatero delavsko rodbino razbremenila in obvarovala mladino pred škodo. Nadalje so nujno potrebne tvorniške kopelji v tistih tvornicah, kjer jih še ni, ustanove naj se zavetišča za dojenčke po vseh tvornicah in priklopijo naj se tobačnim tvornicam taki zavodi, ki sprejemajo otroke v preskrbo, ko delajo stariši v tvornici. Ustanovitev takih zavodov potrebuje le enkratni višji denarni znesek in je obrat v zvezi s tvornico sorazmerno nizek. Primerno naj se izpopolnijo tudi tvorniške kuhinje, ki naj jih c. kr. glavno ravnateljstvo podpira, kar je potrebno, da se ohrani delavstvo zdravo in krepko.

Predpisi o pokojninah

so nujno potrebni, da se preosnujejo in da se jim dva nova plačilna razreda priklopita. Potrebno je to s posebnim ozirom na tisti del delavstva, ki se po 35letni službeni dobi vpokoji. Svoječasno načelo, da znašaj provizija 80 odst. temeljne plače vsakega plačilnega razreda, danes učinkuje le še v najnižjih plačilnih in krajnih stopnjah. V pretežni večini slučajev pa odstotek zelo znatno pade po 35 službenih letih. Le pravično je zato, da se določila o pokojninah izpremene kakor naj se tudi izpremeni način, ko se delavci vpokoje, ker bi bolniške zavode le razbremenilo. Predvsem naj bi se ne upostavili v pokojninsko stanje tisti, ki se nameravajo vpokojiti. Hitro naj bi se tudi postopanje pri vpokojenju izvedlo, da prizadeto delavstvo ni oškodovano.

Stanovanjska beda

ostane prej ko slej činitelj, ki se v delavski rodbini zelo neugodno kaže in ki rodi tako glede na posamezne delovske rodbine kakor tudi z ozirom na skupnost prebivalstva neugodne posledice. Dokazali smo že, kako da trpi tobačno delavstvo radi stanovanjske bede, zato je ponovna prošnja za odpomoč gotovo utemeljena.

Preosnova delovnih načinov

je povzročilo med prizadetim delavstvom veliko pritožb. Osobito prizadeto je tisto delavstvo, ki so je stroji z njih mest izpodrinili, neposredno je pa vse delavstvo, in sicer neugodno zadeto. Ni upati na boljša mesta. Delavcem je vzeta prilika postati pazniki, ker za to sprejemajo izven delavstva pazniške aspirante. Vsaka izprememba delovnega načina iznova obteži prizadeto skupino; s substituti se zgodi, da ostanejo posamezna delovna mesta nezasedena in morajo njih delo ostali delavci opravljati; razpust celih skupin povzroči neenakost in delavstvo plača stroške preosnov. Zahtevano delo je že doseglo tako višino, ki se ne more več prekoračiti. Pri vseh izpremembah pa ni nikake enotnosti, v vsaki tvornici uvajajo drugačne novotarije na škodo delavstvu. Delavstvo zato več kakor upravičeno zahteva, da c. kr. glavno ravnateljstvo primerno odredi in zato osobito prosimo:

1. Glavno ravnateljstvo izdaj natančna določila, kako naj se ob premeščenjih postopa, kakšna načela naj se izvajajo pri povratnih premestitvah, da po premeščenju prizadeti delavci in delavke ne bodo trpeli kakršnekoli škode ne zdaj, ne pozneje, ko bodo premeščeni v provizijsko stanje.

2. Predno se izdajo te določbe, naj obiščejo c. kr. tobačne tvornice gospodje tvorniški nadzorniki in škontracijski komisarji, da poizvejo pritožbe delavstva vsled izpremembe delovnega načina in naj zato zaslišijo deputacije delavstva posameznih skupin.

Mnoge novotarije v tobačnih tvornicah stavijo na tobačno delavstvo

visoke zahteve.

Če se hoče doseči, kar se zahteva, je gotovo tudi v korist obrata (tvornice) samega, da se skrbi za to, da bo tobačno delavstvo z veseljem delalo. To je pa le mogoče ustvariti in vzdržati, če se upoštevajo upravičene gospodarske želje delavstva, da se vzdrži delosposobnost in če se delavstvu tudi zagotovi gotova mera pravic, da bo veljal delavec več, kolikor se ceni stroj. S podelitvijo gotovih pravic naj se delavstvu tudi v bodoče omogoči, da če nastanejo nesporazumljenja, da se delavstvo uspešno čuje. Zato tudi letos obnovimo prošnjo, da naj se prizna organizacija, da naj se preosnuje delovni red in da naj se uvedejo delovski odbori, želje, ki nič denarja ne stanejo, a ki bi le delavstvu in podjetništvu koristile.

Romarski vlak na Trsat.

Odhod iz Ljubljane južni kolodvor dne 5. julija ob 3. uri popoldne. Prihod na Reko ob 7. uri 5 minut zvečer. Na Trsatu slovesen sprejem in pozdravni govor (P. Benvenut Winkler). Dne 6. julija ob 5. uri zjutraj pridiga (P. Benvenut Winkler), po pridigi sveta maša, po sveti maši sveto obhajilo, katero v najobilnejšem številu prejmite! Spoved naj se opravi doma. Po duhovnem opravilu zajutrek. Glede izleta v Opatijo se bo med vožnjo vse ukrenilo in določilo, isto tudi glede kosila. Dne 6. julija se naj vsi točno ob pol 1. uri popoldne zbero na kolodvoru na Reki, odkoder se vsak odpelje ob 1. uri 25 min. Prihod v Postojno ob 4. uri 10 min. popoldne. Odhod iz Postojne ob 8. zvečer. Prihod v Ljubljano ob 10. uri 15 minut zvečer. Udeleženci se s tem obvestijo, da se bo tudi za prenočišča po možnosti skrbelo. Obenem sa pa tudi vljudno opozore, da naj se natančno drže določenega reda. Treba je železne discipline, zato naj vsak svojo voljo pusti doma. Udeleženci naj se zbero dne 5. julija točno ob 2. uri popoldne pred postajo Ljubljana južni kolodvor, kjer jih bodo že čakali reditelji, ki bodo imeli bele trakove na levih rokah. Romarski vlak čaka na sopotnike z Dolenjskega, ki se pripeljejo s popoldanskim vlakom. — Odbor.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Jugoslovanska Strokovna Zveza je zadnje čase zborovala na teh-le krajih: v nedeljo, dne 25. maja, zjutraj ob 8. uri v Št. Ilju pri Moslirju, kjer se je tudi ustanovila Jugoslovanska Strokovna Zveza. Popoldne ob treh je ravno isti dan zborovala v Starem trgu pri Slovenjem gradcu, kjer se v kratkem tudi ustanovi. Na obeh shodih je govoril g. Vekoslav Zajc. V nedeljo, dne 1. junija, je zborovala Jugoslovanska Strokovna Zveza na Kozjaku, kjer je bilo združeno s cerkvenim opravilom in izletom ter s petjem mešanega zbora. Tukaj se je kaj lepo obneslo. Nad 300 zborovalcev je prihitelo od sedmih župnij skupaj in od petih skupin člani Jugoslovanske Strokovne Zveze. Na shodu sta govorila g. dr. Veble iz Celja in Vekoslav Zajc. V nedeljo, dne 8. junija, pa je zborovala Jugoslovanska Strokovna Zveza v Černi na Koroškem pri Drofelniku. Zborovalcev je bilo nad 50. Tukaj se je ustanovila skupina že ta dan in k vezi je pristopilo 25 članov. Na shodu je poročal g. Vekoslav Zajc. V nedeljo, dne 15. junija, se vrši shod v Grižah pri Žalcu.

Žrtev Puringarja. V šesti številki »Naše Moči« je bil članek pod naslovom utrdbe. V članku je bilo čitati med drugim tudi kako se delavstvu utrgujejo plače. Ker se pa ravnatelj Puringar sramuje svojega početja nad delavstvom v tovarni, ga je prav v živo zadela »Naša Moč«. Sedaj se maščuje. Delavca, ki je bil toliko let v tovarni, da je postal star in prišel ob moči, se mu je najpoprej utrgala plača nad eno krono in sedaj je osumljen, da je on izdal Puringarja o škandaloznem gospodarstvu ter se mu je odpovedalo delo. G. Puringar, veliko je že vaših žrtev v tovarni, odkar vi gospodarite, pa pomnite, da tudi za vas pride dan plačila. Skrbeli bomo ne samo v »Naši Moči«, ampak tudi v drugih listih, da izve javnost vaše nasilnosti proti delavstvu. Izjavljamo pa, da dotični delavec ni bil v nikakršni zvezi z dotičnim člankom. Govori ljudstvo, govori delavstvo, zato vam ne bomo nič več prizanašali, saj smo vam že itak predolgo.

Puringar se smeje. V ljubljanski predilnici, kakor smo že v predzadnji številki »Naše Moči« poročali, je ravnatelj Puringar. Ravnatelju se zdi, če njemu dajemo nasvete, kako se mora z delavstvom postopati v tovarni, da je to smešno. Zapomni naj si pa, da za smehom pride jok. Zadnji čas so pričeli v Ljubljanski predilnici, oziroma tkalnici, zopet na nov način mučiti delavke. V oddelku tkalnice, kjer poleti znaša vročina 36 do 38 ° C., je neki nerazumneš ukazal po tleh med stroji z vodo polivati. Lahko si mislimo, kako to zdravju škoduje. Neznosna vročina, kjer mora biti delavka dan za dnem in končno pa še po vodi hoditi. Ali se tako pazi na delavsko zdravje? Osebe, ki jim je poverjena bolniška blagajna, bi lahko preprečile marsikatero bolezen in čuvali denar v bolniški blagajni. Ravno tako je s kuhinjo v tovarni. Pred letom smo že pisali, kakšno hrano da se daje v kuhinji, tudi tu je zastonj beseda. Vemo, da v sedanji draginji za malo denarja ne more biti veliko in okusno. Ali bi ne bilo bolje manj, pa tisto za uživati, da bi ne bilo potreba jedi v kanale zlivati! Tudi v tem oziru bi se preprečila marsikatera želodčna bolezen. Pa kaj to mar kuhinjski upravi, samo, da se njej dobro godi. Če bi se povsod pazilo na delavsko zdravje, bi ne bilo potreba izvrševati delavskih prispevkov v bolniško blagajno. Tu ima gospod Puringer povsod dosti dela, mesto da misli komu vtrgal plačo ali ga dal iz tovarne.

»Južni železnici v Ljubljani.« Dopis v zadnji »Naši Moči« in »Glasniku« popravljamo v toliko, da ne vpelje delavskih tour in retour voznih listkov 1. julija južna železnica, pač pa državna, kar je še bolj netaktno. Merodajne faktorje pa prosimo zopet za odpomoč! Kajti prizadeto delavstvo ne bo prej mirovalo, da se mu ugodi po starem ali pa jutranji vlak prej. Kako pride delavec pri sedanji draginji in pičli plači do tega, da bi za tisto metal denar, česar ne more rabiti. — Jugoslovanska Strokovna Zveza je že vložila prošnjo delavstva glede voznih listkov po državnem poslancu gospodu Josipu Gostinčarju na c. kr. železniško ministrstvo na Dunaju.

Skupina Sava naznanja, da je tu na Jesenicah zadosti dela pri zgradbi nove ljudske šole. Največ se rabi navadnih delavcev in zidarjev.

Iz Idrije. Grdo je napadal sobotni »Narod« rudnišega pisarja Kaduča. Podtika mu mistifikacijo, ali zahrbtno napadanje neljube osebe v liberalnem listu »Slov. Domu«. — V Idriji se sporadično ponavlja, da se liberalci med seboj kaj skregajo, ali nastajajo iz kake ljubosumnosti napete razmere med njimi, potem pa neljubo osebo v svojih listih malo potegnejo. Tako je bilo svoj čas v »Weltblattu« in v nekem drugem nemškem listu, pozneje so kopirali slovenski naprednjaki v svojih listih nemške somišljenike. Vselej so pa iskali še krivca v naših vrstah in kar imenovali osebo, katera je to pisala, in to seve brez vsakega vzroka. Ko je zvedel dotičnik, česa ga dolže, je še vsak odgovoril: »Kaj meni mar njih prepir, z njimi ne občujem, njih listov ne berem, naj se v mlakuži sami znajdejo.« Dokler so dolžili kako samostojno osebo, smo molčali, a če se spravijo na revnega rudarja, ki nekaj časa vsled svoje inteligentnosti piše v pisarni, ne smemo molčati. Predstojniki rudniških oddelkov so večinoma tujci, ki naših družabnih razmer ne poznajo in komu še gorko nanesejo: »Glej, tak je tvoj podložni, prepir seje po listih,« mora navadno tak revež slišati od predstojnika nezasluženo grajo, in neko nezaupanje ali celo mržnja nastane med uradnikom in rudarjem. To se je našemu liberalnemu dopisniku že enkrat posrečilo in sedaj blati zopet Kanduča, da bi predstojnika ogrel zoper svojega pisarja. Ne moremo zadostno ožigosati tako podlega postopanja. Kaj se Kan-

---

so trpeli zaradi Njegovega imena in ki zdaj z Njim kraljujejo v nebesih. Njim ne odreče ničesar, njih priprošnja je naša pomoč.

Elza Wüg je pazno pogledala Hermanu v oči.

»Ali sami verujete to?« ga je vprašala.

»Da,« je odgovoril. »Z božjo pomočjo verujem in vi bi tudi morali verjeti.«

»Potem molite z menoj, Herman Ronge, molite z menoj za življenje mojega ljubega brata!«

XVI.

V časopisju je kar mrgolelo novic in člankov o dogodku na pokopališču.

Liberalna in socialno demokratična stran je menila, da je mladi duhovnik »eden izmed ostrog, s katerimi se hoče dražiti ljudstvo«, zaslužil svoje plačilo že vsled svojega izzivajočega obnašanja. Seveda bi bilo obžalovati, da se je delavstvo glavnega mesta dalo tako daleč zapeljati, da je pozabilo na mir, s katerim je poprej vedno nastopalo. Sicer pa kopenhagenska socialna demokracija ne more biti odgovorna za prestopke, ki jih napravijo več ali manj izgubljene osebe. Pameten delavec si čisto lahko umije roke, da je nedolžen pri obžalovanja vrednem dogodku.

Na nasprotni strani je časopisje pribijalo, da je bil napad na pastorja Wüga pripravljen in dobro premišljen od tistih, ki ne morejo trpeti »peklenskih psov« in »satanovih duhovnikov«, kakor so večkrat pisali mali lističi, katerih sotrudnike je vedno ovirala misel na pekel. Vendar ta stranka iz tega dogodka ni mogla zgrabiti priložnosti za zmago, kajti poleg umazanih liberalnih listov je bil tudi list, ki je hotel »Bogu, kralju in domovini dati zopet to, kar mu gre,« a to z nečednimi spisi, nedostojnimi slikami in razdeljevanjem vstopnic za različne opolzke predstave, samo da se je prikupil nižjemu ljudstvu in mogel uspešno udrihati po »čenčavih duhovnikih«.

Med temi prepiri časopisov je bil prepuščen Niels Wüg samemu sebi in miru. Nekega jutra je odprl oči in spet spoznal svojo sestro, ki je ginjena pokleknila k njegovi postelji.

»Kako dolgo sem spal?« je vprašal.

»Štiri dni in štiri noči si ležal brez zavesti!«

Mladi duhovnik je za trenutek pomislil. Nato je počasi položil roko na prsi in našel svetinjo, ki jo mu je obesila sestra okoli vratu oni dan po Hermanovem odhodu. Par hipov ji je postalo tesno, kaj bo dejal, a v njeno veliko začudenje jo je opazoval, kakor stvar, ki jo je po dolgem iskanju spet našel — in pritisnil jo je na ustnice. Ko je to storil, mu je bilo, kakor da se je še enkrat zbudil, bolj kakor poprej; prijel se je za čelo, se ozrl in rekel:

»Kje je Herman? Zdi se mi, da bi bil tu?«

»Pred večerom ga gotovo ne bo; zjutraj je stopil med vrata, da bi poizvedel, kaj je s teboj!«

»Piši mu, naj pride! Piši mu tudi, naj pripelje seboj duhovnika — svojega duhovnika . . .«

Niels Wüg je izrekel zadnje besede kakor gnan od neke tuje volje. Ko je to izgovoril, mu je omahnila glava, zaprl je oči, kakor bi hotel vnovič zaspati.

»Niels, Niels,« je zaklicala sestra in se sklonila nad njim, »ti ne smeš več od mene, moraš ostati pri meni!«

Niels Wüg se je nasmejal s tihim, lahkim nasmehom.

»Ne, ljubljena sestra, ne boj se! Hočem živeti — moram živeti! A prej moram urediti račun z Bogom.«

Niels Wüg je umolknil. Ko sta se vnovič začela razgovarjati, je nadaljeval:

»Veš, kolikokrat sem tožil o razmerah, v katerih mora delati naš duhovnik. Velikokrat sem ti dejal, da pot, po kateri hodimo, mora biti napačna; ne more biti to volja Gospodova, da bi bila njegova cerkev tako razcepljena, kakor je zdaj — in nikdar se nisem mogel vživeti v to, da bi Bog hotel, da bi bil posveten kralj tudi najvišji škof v deželi, papež v svoji deželi.

Tudi sem videl, kako se je vse krščanstvo izgubljalo iz naše cerkve in da se je jasna nevera vedno bolj širila; čutil sem, da smo mi, duhovniki te cerkve, brez moči proti temu valu časa, da nimamo sredstva, ki bi to zavrnilo, oviralo, krotilo, kaznovalo in rešilo. Čutil sem, da mi, ki se štejemo za naslednike apostolov, nimamo več moči odpuščati in zadrževati. Toda kjer ni več te moči, tam ni več prave apostolske Cerkve.

Tedaj sem se obrnil tja, kjer ta moč še živi, k stari Cerkvi, k nji, ki je živela v času apostolov in še živi, kjer stoji prestol Ribičev, ki ga je zidal sin tesarjev. »Ti si Peter in na to skalo bom sezidal svojo Cerkev«, tako je rekel. Spoznal sem, da so vsi razumeli v »skali« naslednika Petrovega, rimskega škofa — papeža, ki ga mi protestanti imenujemo Antikrista . . .

Moj razum je sicer to spoznal, a nisem se mogel premagati, da bi to sprejel s celim srcem. Mi protestanti se bojimo že same besede »katoliški, katolik«. Vse drugo lahko priznamo, vse drugo nam je všeč, kjer lahko razlagamo vse po svoji volji. Samo katoliška Cerkev zahteva neomejeno pokorščino; edino ona govori tako kakor tisti, ki ima oblast. Zato sem se zgrozil, ako sem se spomnil, da bi moral postati katoličan.

Toda tisti trenotek, ko sem se na robu groba zgrudil v nepoznano temo, je šlo kakor oster meč skoz mojo dušo. Vsi moji pomisleki so v hipu izginili; videl sem, da so bili vsi skupaj samo prazni predsodki in strahopetni govori. In obljubil sem Bogu, da se ne bom več ustavljal milosti, ako me pusti še pri življenju. Bog mi je bil milostljiv in zdaj moram hiteti, da prej izpolnim obljubo.«

duč meni za vaše liste, ki jih niti ne bere, o »Slov. Domu« niti ne ve, kako obliko ima! Mi imamo svoje liste, za te se brigamo, vi pa mašite v svoje, kar hočete. Poskrbeli bomo, da bodo taki ostudni napadi padli prej na Vas in vašo stranko, kakor škodovali nedolžnemu delavcu. Oni časi so minuli, ko se je neljuba oseba blatila po listu in je imela kaj uspeha zahrbtna laž. Pokazalo se bode, v kako nagnusnem stanju obstoja vsa vaša naprednost.

Oderuštvo kartelov.

Kako se ljudstvo pri cenah umetno izžema, kaže ljubljanska sladkorna družba, ki je brez posredovanja vlade dobila nekak monopol za izključno razpečavanje sladkorja na Kranjskem.

Lansko leto je deželni odbornik dr. Vladislav Pegan šibal ta kartel v deželnem zboru in liberalci so točili solze nad krivico, ki se dela poštenim trgovcem. Dr. Triller je kratkomalo vse prerekal in napravil račun, po katerem naj bi imel dotični kartel celo zgubo. Čudno pri tem je, da so ti gospodje jeseni lanskega leta, ko je bil sladkor v tovarni dražji, oddajali sladkor trgovcem pri odjemu najmanj 200 grud po 80 K 60 h, danes pa, ko je sladkor v tovarni cenejši kot je bil pomladi, so pa poskočili s ceno za 1 K pri 100 kg. V tovarni stane sladkor z vožnjo vred 80 K 25 h, gospodje kartelisti ga pa prodajajo po 84 K 35 h. Torej v tovarni ceneje, pri kartelistih dražje.

Sedaj pa nastane vprašanje, kako pa to mogoče? Ljubljanski kartelisti, med katerimi so trgovci: Krisper, Šarabon, Zerdan, Tomažič, Kastner, so sklenili s sladkornimi tovarnami v Avstriji pogodbo, da tovarne prodajajo sladkor le tem kartelistom, ki hočejo cene sladkorja v nadrobni prodaji povzdigniti. S tem pa drugi trgovci niso bili zadovoljni in nastal je precejšnji odbor. Dobil se je iz Nemčije sladkor iz tovarn, ki na ta dogovor niso bile vezane in nastalo je tekmovanje. Nemške tovarne so kljub avstrijski carini dajale sladkor ceneje kot pa avstrijske sladkorne tovarne, in da se konkurenca izbije, so bili avstrijski sladkorni baroni in ž njimi vred tudi naši »kartelisti« prisiljeni iti s cenami navzdol. To je bilo povod, da je cena sladkorju na drobno, ki je bila preje 1 K 8 h za kilogram, padla na 80 h. Ljudje so bili s padcem cen zadovoljni, niso pa vedeli vzroka, ki je ta padec povzročil.

Ko so sladkorni baroni s konkurenco in sladkimi obljubami zapletli vse trgovce v svoje mreže in napravili z njimi sklepe, so se pa začele cene počasi dvigati. Trgovci, ki bi lahko dobili sladkor iz tovarne po 80 K 25 h, ga morajo plačevati tukajšnjim kartelistom po 84 K 35 h, torej cele 4 K pri 100 kg dražje.

Trgovci, ki stoje izven kartela, si ne morejo pomagati, kajti kartelisti so napravili stvar tako premeteno, da si pridrže od vsakih 100 kg 1 K 25 h v zalogi, kateri znesek dobi trgovec izplačan šele ob novem letu, in sicer pod pogojem, da med tem časom ne kupi nobenega sladkorja kje drugje, kakor pri njih in ga ne prodaja ceneje kot od kartela določenih cenah, drugače zapadejo vsi pridržani zneski kartelu.

Iz tega se vidi nemoralna stran kartelov, ki se pasejo kakor gad na prsih konzumenta. Sladkor bi avstrijski konzumenti jedli po 72 ali celo 64 h kg, pa ga morajo vsled oderuških kartelov plačevati po 92 h, oziroma kakor je bila cena še pred dobrim letom, po 1 K 8 h. Koliko milijonov se oropa na ta način samo pri enem predmetu našemu konzumentu, in zopet pri drugem, tretjem itd. Potem pa milijonarji z našimi žulji odločujejo našo usodo, delajo denarne krize itd. Zato pa tudi z vsemi sredstvi delajo, da preprečijo, kartelno postavo, katero je predlagal naš poslanec dr. Krek v državnem zboru.

Milijonar dinamitni napadalec.

Večkratni amerikanski milijonar William Wood se te dni zagovarja pred sodiščem v New Jorku. Obtožen je, da je s svojim kompanjonom ob stavki v Lawrenceju položil v tvornico dinamit, da omaže svoje stavkujoče delavce. Glavni obtoženec Collin je za bogato odškodnino na Woodov ukaz položil dinamit.

Okno v svet.

Šala sedanjega papeža. Svetega Očeta nadlegujejo več ali manj nadarjeni slikarji in slikarski učenci, da bi ga smeli slikati. Dobrodušen, kakor je, jim prošnje ne more odreči. Zadnjič je sedel nekemu takemu nadebudnemu mladeniču četrt ure kot model. Slikar si je začrtal poteze, potem pa sliko doma dovršil. Sedaj pa je hotel od dobrega papeža še več, namreč da bi mu sliko lastnoročno podpisal in dodal kak rek iz svetega pisma. Tudi to prošnjo je papež uslišal. Ko pa je sliko pogledal, je zapazil, da ni baš najboljše »zadet«. Vendar je hotel izpolniti obljubo. Ni se dolgo pomišljal, kar zapiše na zadnjo stran rek iz evangelija sv. Matevža: »Ne bojte se, jaz sem! — Pij X.«

Deset milijonov pasažirjev črez morje. Severnonemški Lloyd v Bremenu je spravil dozdaj črez morje v Zedinjene države deset milijonov potnikov. Desetmilijonski potnik se je ukrcal te dni na družbino ladjo »George Washington«.

Odprava redov, plemstva in odlikovanj na Norveškem. Vse stranke v norveškem parlamentu so se izrekle za to, da se na Norveškem vsi redovi in razna odlikovanja odpravijo. V par mesecih pa ne bo na Norveškem nobenih križcev, medalj in drugih takih dragocenih reči več, po katerih v Avstriji tako srca hrepenijo.

Avtomobil zavozil v poulično železnico, 28 oseb ranjenih. Dne 13. t. m. je v Berolinu zavozil avtoomnibus v voz cestne železnice. Sunek je bil tako močan, da je bil voz železnice vržen iz tira in da se je zasukal. Avtoomnibus je nato zavozil v neki omnibus, ki ga konja vozita. Konja sta lahko ranjena. 28 oseb je bilo ob nesreči poškodovanih.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Miha Moškerc.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

Koroško! CELOVEC! Koroško!
Edino slovensko narodno podjetje!
Hotel TRABESINGER v Celovcu
Velikovška cesta št. 5.
Podpisana voditeljica **»Hotela Trabesinger«** se vljudno priporoča vsem velecenjenim slovenskim in slovanskim gostom, ki prenočujejo ali več časa ostanejo v Celovcu.
V hotelu se dobe lepe, snažne sobe po primerni ceni; nudi se izborna kuhinja in zajamčeno pristna in dobra vina iz slovenskih goric. Na razpolago je tudi kegljišče poleg senčnatega vrta. **V hotelu Trabesinger** dobite vsak dan, posebno pa v sredah, prijetno slovensko družbo.
Slovenci, ustavljajte se samo v edino slovenski narodni gostilni **»Hotel Trabesinger« v Celovcu,** kjer boste vedno dobro postreženi.
Za mnogobrojen obisk se priporoča voditeljica hotela
Leon Alojzija.

Tovarne za asbestškrilj „ZENIT"
družba z om. zav. **Mor. Žumberk**
dobavljajo najboljši in najcenejši
krovski materijal
Zastopnik: **ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča

po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana, Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.
Fino pezno blago — Zmerne cene
F. Meršol LJUBLJANA Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezenin, čipk, rokavic, nogavic, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robcev, ovratnikov, zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

A. ŽIBERT, Ljubljana Prešernova ulica
priporoča svojo
veliko zalogo čevljev domačega izdelka

Pozor, slovenska delavska društva!
Cene najnižje. — Cene najnižje.
Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Zagrebški **Franck** z kot tovarniško znamko
priporočujemo kot priznano **najboljši** pridatek za kavo!

nik, ker ne gre tukaj za posamezne osebe in njih posebne koristi, ampak za skupne obrtne koristi. (Upr. sod. 28. marca 1888, št. 1071.)

V obrtnem redu ne najdemo nobenega določila, da bi bil obrtnik prisiljen svoj obrt izvrševati v polnem obsegu.

Prijava rokodelskega obrta v omejenem obsegu, ki je različen od navadnega polnega obsega dotičnega obrta, je dopustna. (Upr. sod. 27. jan. 1892, št. 303.)

§ 37.

Vsak obrtnki ima pravico, združevati vsa dela, katera so potrebna za popolno dovršitev njegovih izdelkov in imeti za to potrebne pomožne delavce tudi drugih obrtov. Pod pomožnimi delavci, kolikor gre za rokodelske in take koncesijonirane obrte, katere more pričeti le, kdor izkaže za to posebno usposobljenost (§ 23, alinea 1), se ne razumevajo tukaj vajenci dotičnih drugih obrtov.

Enako imajo obrtniki pravico, vzdrževati svoje delovne naprave, stroje, orodja in druge obratne pripomočke in izdelovati za potrebe lastnega obrata pomožna sredstva (zavoje, omotke in enako), ki se po trgovski navadi rabijo za tržno izpečavanje njihovih izdelkov.

Glede prodajanja blaga svojega izdelka ni nobene omejitve.

Te določbe se nanašajo na proizvajanje (produkcijske) obrte, ne na trgovinske obrte v ožjem smislu.

Obrtniku je dana pravica združevati vsa dela, ki so potrebna, da popolnoma dovrši svoj izdelek. V ta namen sme tudi imeti pomožne delavce drugih, od njegova različnih obrtov. Kolar na primer sme imeti tudi kovaške pomočnike, ker so za popolno dovršitev voza potrebna tudi kovaška dela. Istotako smejo na primer mizarji vrezavati in vdevati šipe v okenske okvire; s tem ne prestopijo mej svojega obrta, ker spada gotovo k popolni dovršitvi okna tudi vrezavanje in vdevanje šip.

Pod pomožnimi delavci se razumevajo tukaj tudi vajenci svobodnih in koncesioniranih obrtov. Vajence kakega rokodelskega obrta, ki je različen od njegovega, pa je v korist izučbe vajencev obrtniku prepovedano imeti.

Obrtnik se sme baviti z deli segajočimi v druge obrte samo toliko, kolikor je neobhodno potreba za popolno dovršitev njegovih obrtnih izdelkov. Kolar na primer bi prekoračil meje svoje obrtne pravice, ako bi uporabljal svoje kovaške pomočnike za taka dela, s katerimi se pečajo samo kovači.

Pravicam kakega obrta se morejo prištevati samo tiste pravice, katere je zmožen lastnik obrta izvrševati vsled sposobnosti, katero

Večje in važnejše izpremembe v obratovalnici naj se naznanijo obrtnemu oblastvu, ako vsled teh izpremembe dobi obratovalnica lastnosti, naštete v § 25. Prijavi je treba priložiti dokaze in načrte kakor pri prošnji za odobritev nove obratovalnice. Obrtno oblastvo odloči potem, ali se ima vršiti nova komisijska razprava ali ne.

Vprašanje, ali sme že odobrena obratovalnica kot taka obstojati še zanaprej, spada v področje obrtnega oblastva (ne stavbinskega oblastva). Ako so potrebne izboljšave in izpremembe, da se ohrani stavba obratovalnice, ne pristoja stavbinskim oblastvom pravica prepovedati nadaljnjega uporabljanja obratovalnice. (Upr. sod. 13. jan. 1881, št. 2500.)

Ako je podjetnik samolastno razširil obratovalnico, upravičeno je obrtno oblastvo zahtevati, da se pogrešek odpravi in da se zopet vpelje položaj, ki odgovarja obrtnemu redu in podeljeni uradni koncesiji, nikakor pa ne more razsoditi o zahtevi za povrnitev škode, ki je po taki krivdi nastala kaki tretji zasebni osebi. (Upr. sod. 16. marca 1883, št. 100.)

§ 33.

Kdaj mine odobrenje.

Akc se v letu dni po odobrenju obratovalnice obratovanje ne začne, ali se za več nego tri leta pretrga, mine odobrenje obratovalnice.

Kadar so dani ozira vredni razlogi, tedaj je na obrtnikovo prošnjo te roke primerno podaljšati.

Če se po kakem elementarnem prigodku ali drugih primerih obratovalnica popolnem razdene, treba je, preden se vnovič jame obratovanje, poprositi za dovoljenje.

Pravica odobritve neha po preteku enega leta, če se delo v obratovalnici še ni bilo pričelo; ako se je pričeto delo pozneje ustavilo, preneha odobritev po preteku treh let.

Vsled podjetnikove prošnje more obrtno oblastvo oba roka podaljšati. Tudi v tem slučaju je dobro, če se prošnji pridenejo različne priloge (načrt i. dr.). Ako je rok potekel, in podjetnik ni prosil za podaljšanje, ali ako obrtno oblastvo podaljšanja ni dovolilo, potem je odobritev prenehala. V slučaju, da bi hotel zopet pričeti delo, mora prositi za novo odobritev obratovalnice.

§ 34.

Priziv.

Obrtnega oblastva razloko o obratovalnicah in o vprašanjih ki se tičejo uporabe določil poprejšnjih paragrafov tega poglavja,

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj - zajtrk!

Kri! 50% **prihranka in okusen zajtrk, južina!** dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo **sladni čaj.** Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moč! je vedno bolj priljubljen. Povsod ¼ kg zavoj 60 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. O avne zaloge na Dunaju: le-
Zdravje! karne Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse štev. 109, Josefstädterstrasse štev. 25, Radetzkyplatz štev. 4. V Gradcu: Sackstrasse štev. 4.

Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.

Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Potniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in zanesljivo potovati naj se obrnejo na
Simona Hmeletza
v Ljubljani Kolodvorske ulice 26.
Natančna Pojasnila dajo se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne mornarice, c. kr. domobrancev itd.

Največji optični zavod.

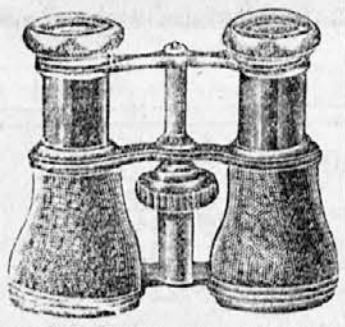

Prvi specialist za očala in ščipalnike, narejene **strogo natančno** po naročilu in zdravniških predpisih. — Nadalje priporočam svojo veliko izbiro **strokovnjaško pravilno** izdelanih toplomerov, zrakomerov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch, Goerz itd. V a popravila izvršujem v s oji lastni po najnovejšem sistemu z električnim obratom urejeni delavnici in je ogled iste mojim cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen. **Bogata zaloga najboljših ur, zlatnine in srebrnine. Zahtevajte cenik.**

Lekarna „Pri kroni" Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta štev. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:

Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepilno in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti potenju nog, škatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih očes in trde kože, steklenica 70 v.
„Sladin" za otroke, škatla 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepilno sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krone 80 v.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa. Odlično krepilno sredstvo za mlade in stare. V steklenicah po K 3·50 in K 2·— v vsaki lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu"

Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v New-York

francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Šifkarte) za francosko linijo iz **Havre v New-York** in listke za **ovratek iz Amerike** v staro domovino, po najnižji ceni

in brezplačna pojasnila daje samo **ED. ŠMARDA**

potovalna pisarna v **Ljubljani, Dunajska cesta št. 18** v hiši „Kmetske posojilnice"

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov

August Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na

štedilna ognjišča in peči

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

IVAN JAX IN SIN v Ljubljani, Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

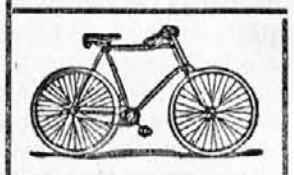

voznih koles in šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Naiboliša, naisigurneiša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

pritličje, v lastni hiši, nasproti hotela „Union" za frančiškansko cerkvijo

sprejema **hranilne vloge** in **vloge v tekočem računu,** za katere jamčijo **ne samo njeni zadružniki,** temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vloženih **100 kron čistih obresti 4·75 kron na leto.** Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 **čez 22 milijonov kron.** Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

treba je z razlogi vred na znanje dati strankam, to je prositeljem in onim, ki so ugovarjali.

Vsaki stranki odprt je zoper razloko priziv na višjo inštanco ter naj se v 14 dnevih pismeno ali ustmeno vpoloži pri političnem oblastvu, katero je razsodilo na prvi inštanci.

O pravem času podani priziv ima odloživo moč.

Obrtno oblastvo mora o napravi obratovalnice izreči svojo sodbo in jo naznaniti dotičnim strankam. Proti temu odloku pristoja vsaki stranki priziv na naslednjo višjo instanco (deželna vlada, oziroma na ministrstvo za notranje stvari). Vsakteri priziv se mora vložiti tekom 14 dni. Ta rok se začne z dnem, ki sledi tistemu dnevu, ko se je razsodba izročla stranki. Oddaja na pošto velja (pri pismenih prizivih) za dan vložitve. — Ako je obrtno oblastvo v upravni razsodbi stranko napačno poučilo o prizivni dobi, ni to noben vzrok, da bi omenjeni rok ne potekel. (Upr. sod. 16. nov. 1887, št. 2752.)

Pravočasno vloženi priziv ima odložno moč. Stavba obrtovalnice, oziroma delovršba v nji se toliko časa ne sme pričeti, dokler ni došla pravomočna razsodba.

§ 35.

Deželnemu oblastvu je pridržano za te kraje, v katerih občine in zadruge imajo ali napravijo javnih klavnic v dovoljnem obsegu, na predlog občinskega zastopa prepovedati nadaljnjo porabo obstoječih in napravo novih zasebnih klavnic.

Tarife za pristojbine, ki se bodo pobirale, mora odobriti deželno oblastvo.

Kjer obstojé javne klavnice, mora politično deželno oblastvo prepovedati zasebne klavnice. Pravica, vpeljati zasilne klavnice, pristoja občini. Ako se je to zgodilo, potem se mora ali vsa živina ali samo neke vrste klati v klavnici, kakor to določi občina.

S tem, da kakšna obrtna zadruga razglasi od kake pridobitne zadruge napravljeno klavnico za zadružno podjetje, se podjetje zaradi tega še ne more imenovati javna naprava. (Upr. sod. 14. nov. 1889, št. 3713.)

IV. POGLAVJE.

Obseg in izvrševanje obrtnih pravic.

§ 36.

Obseg obrtne pravice se presoja po vsebini obrtnega lista ali koncesije in pri tem se je držati določil, obseženih v naslednjih paragrafih.

V dvomih o obsegu obrtnih pravic odloča politično deželno oblastvo, vprašavši za mnenje trgovinsko in obrtno zbornico, ki naj o tem zasliši strokovno zadružno zvezo, kjer obstoji, in pa prizadeto zadrugo.

Obseg obrtu, to je pravice, s katerimi deli se sme obrtnik baviti in s katerimi ne, se določa po obrtnem listu pri svobodnih in rokodelskih obrtih, pri dopuščanih pa po koncesiji. Bistveno obstoji med obrtnim listom in koncesijo velika razlika. Ko je naznanil obrtnik svobodni ali rokodelski obrt, izda mu obrtno oblastvo obrtni list, to je potrdilo, da je vzelo njegovo podjetje na znanje. Dopuščane obrtne pravice pa podeljuje obrtno oblastvo po prostem preudarku in ni prisiljeno to storiti. Podelitev koncesije vstvari takorekoč šele obrtno pravico, dočim ima obrtni list samo značaj potrdila, da obrtovanje odgovarja zakonitim predpisom.

V slučaju dvojbe, spada li kako opravilo v delokrog določenega obrta ali ne, odločuje politično deželno oblastvo, ki pa mora poprej povprašati za mnenje trgovsko in obrtno zbornico, le-ta pa dotično zadrugo.

Po § 36. o. r. imajo politična deželna oblastva samo v posameznih slučajih pravico razsojati v dvojbah o obsegu obrtne pravice, nimajo pa pravice, nimajo pa moči, v tem oziru izdajati splošna določila, ki bi veljala tudi za druge slučaje.

Ako gre za določitev obsega obrtne pravice, spada zaslišanje zadruge k bistvenim oblikam upravnega postopanja. Nazori, katere so z ozirom na konkretne pritožbe o obsegu obrtnih pravic naznanila oblastvu zadružna načelstva, ne opravičujejo oblastva, da bi opustilo zaslišanje zadruge. (Upr. sodišče 4. dec. 1889, štev. 3178.)

Posamezen obrtnik nima pravice pritožiti se pri obrtnem oblastvu ali zahtevati odškodnine zaradi tega, da je kak drug obrtnik prekoračil svoj delokrog in izvrševal dela, ki ne spadajo v njegov obrt. Kajti s tem, da ima dotičnik (pritožnik) obrtno pravico, je le izraženo, da se sme baviti s svojim obrtom, ni pa s tem rečeno, da more vsled tega druge izključevati od obrtovanja, oziroma jih omejevati v njihovem obrtu. Sicer sme posamezen obrtnik svojo pravico izvrševati le v takem obsegu, ki odgovarja obrtnemu listu ali koncesiji. Toda prestopek teh predpisov je kršenje pravnega reda, ne kršenje pravice posameznika; zato ne daje tak prestopek posamezniku pravice do pritožbe, ampak le pravico do naznanitve. (Upr. sod. 28. marca 1888, št. 1071.)

Pač pa so upravičene po § 114. o. r. zadruge, da vlagajo na take prestopke se nanašajoče tožbe ali predloge, ne pa posamezen obrt-